

1. Úvod

Uplatňovanie absolventov VŠ a ich zamestnateľnosť rezonujú ako aktuálne problémy nielen v súvislosti s mechanizmami financovania vysokých škôl, ale i v súvislosti s hospodárskym vývojom a situáciou na trhu práce. Interakcia systému vzdelávania a praxe a podpora zo strany štátnej správy predstavujú strategickú oblasť pre širšiu odbornú i celospoločenskú diskusiu.

Kritériá absolventskej miery zamestnanosti a zamestnateľnosti¹ sú jednak predmetom záujmu nezávislých rankingových agentúr či médií, jednak kritériom porovnávania a hodnotenia kvality vysokých škôl. Na jednej strane je potrebné tieto iniciatívy uvítať, na strane druhej je však nutné zdôrazniť, že význam týchto kritérií vo vzťahu k posudzovaniu kvality vysokej školy nemôže byť objektívne preceňovaný vzhľadom k celkovej hospodárskej situácii a situácii na našom trhu práce (veľké regionálne socio-ekonomické rozdiely, odlišná spoločenská prestíž jednotlivých sektorov a odvetví atď.).

Na základe načrtnutých trendov sa vedenie SPU v Nitre rozhodlo pravidelne mapovať uplatnenie svojich absolventov, aby bolo možné konfrontovať oficiálne štatistické údaje, resp. ich ďalšie výskumné či mediálne interpretácie vlastnými dátami a informáciami. V tejto správe sú spracované a interpretované údaje získané anketou², ktorá bola septembri 2012 elektronicky distribuovaná absolventom druhého stupňa štúdia (dennej i externej formy), ktorí ukončili štúdium na SPU v Nitre v akademickom roku 2010/2011.

Anketa sa zameriavala na aktuálnu socio-ekonomickú pozíciu absolventov SPU v Nitre³, na miesto (samosprávny kraj⁴, zahraničie) kde sú absolventi zamestnaní alebo evidovaní ako uchádzači o zamestnanie a v prípade zamestnaných absolventov aj na odvetvie, v ktorom pracujú⁵. Anketu zodpovedalo 488 absolventov⁶ a priemerná návratnosť⁷ bola na úrovni 28,5%. Preto je nevyhnutné zdôrazniť, že ide o prípadovú štúdiu vzorky absolventov SPU, ktorej zistenia slúžia predovšetkým pre interné inštitucionálne potreby a porovnanie a nie je možné ich širšie zovšeobecňovať.

¹ Absolventská miera nezamestnanosti (AMN) – percentuálny podiel nezamestnaných absolventov z počtu absolventov, ktorí ukončili štúdium za 2 roky dozadu spolu; zamestnateľnosť absolventov je meraná mierou nezamestnanosti vysokoškolákov vo vzťahu k celkovej miere nezamestnanosti (Zvalová, Srnánková, Hrušovská 2007).

² Prihlasovanie sa a možnosť odpovedať na anketové otázky boli zabezpečené automaticky vygenerovaným prihlasovacím kódom, ktorý bol absolventom SPU odoslaný na osobné mailové adresy.

³ Zamestnaný, nezamestnaný, študent VŠ, na materskej dovolenke.

⁴ Na úrovni NUTS 3.

⁵ Podľa Odvetvovej klasifikácie ekonomických činností OKEČ

(http://app.statistics.sk/wmetis/klas_z/index_ver.jsp?lang=sk&vv=verzia&id=1&id_code=&id_prvy=&id_posledny=)

⁶ Celkový počet absolventov bol 1713. Podiel fakúlt na celkovom počte absolventov bol nasledovný: FAPZ 24,7% ; FBP 7,2% ; FEM 23,4% ; FEŠRR 19,7% ; FZKI 9,7% a TF 15,3%.

⁷ Rozdiely v návratnosti na úrovni jednotlivých fakúlt: FAPZ 32,6% ; FBP 21,1% ; FEM 32,5% ; FEŠRR 23,4 % ; FZKI 25,5% ; TF 27,5%.

2. Zamestnanosť a nezamestnanosť absolventov SPU

Z celkového počtu odpovedajúcich respondentov sa **81,0%** označilo za zamestnaných. Čo sa týka situácie na jednotlivých fakultách SPU v Nitre, zamestnaní absolventi predstavovali nasledovné podiely:

TF 93,1%
 FEM 86,9%
 FEŠRR 79,8%
 FAPZ 73,9%
 FBP 73,1%
 FZKI 67,4%.

Nezamestnanosť sa vo vzorke absolventov pohybovala v rozpätí približne od 7% do 33%. Nižšiu nezamestnanosť v porovnaní s priemerom SPU⁸ vykazovali vzorky absolventov TF (6,9%) a FEM (13,1%); vyššiu evidovanú nezamestnanosť vzorky absolventov FEŠRR (20,2%); FAPZ (26,1%); FBP (26,9%); a FZKI (32,6%).

3. Vybrané štrukturálne aspekty zamestnanosti a nezamestnanosti absolventov SPU

Štrukturálne aspekty zamestnanosti a nezamestnanosti boli vo vzorke absolventov SPU sledované a vyhodnocované v troch rovinách:

- vo vzťahu k jednotlivým fakultám SPU
- so zohľadnením regionálneho aspektu
- vo vzťahu k ekonomickým odvetviam.

Tab. 1: Participácia fakúlt na zamestnanosti a nezamestnanosti absolventov SPU

Fakulta SPU ⁹	Počet zamestnaných absolventov	Podiel na zamestnanosti absolventov (%)	Počet nezamestnaných absolventov	Podiel na nezamestnanosti absolventov (%)
FAPZ	102	26,0	36	37,9
FBP	19	4,8	7	7,4
FEM	113	28,8	17	17,9
FEŠRR	63	16,0	16	16,8
FZKI	29	7,4	14	14,7
TF	67	17,0	5	5,3
SPU spolu	393	100	95	100

Zdroj: anketa SPU 2012, vlastné spracovanie

⁸ Priemerná nezamestnanosť vo vzorke absolventov dosiahla úroveň 19,5%.

⁹ Poradie fakúlt je abecedné.

Na SPU v Nitre v akademickom roku 2010/2011 úspešne ukončilo inžinierske štúdium 1713 študentov dennej i externej formy štúdia. Participácia fakúlt na celkovom počte absolventov bola nasledovná: FAPZ 24,7% ; FBP 7,2% ; FEM 23,4% ; FEŠRR 19,7% ; FZKI 9,7% a TF 15,3%.

Na anketu odpovedalo 488 absolventov SPU v Nitre, preto údaje v Tab. 1, 2, 3 a 4 je potrebné vnímať v tomto kvantitatívnom kontexte. V porovnaní s participáciou fakúlt na celkovom počte úspešných absolventov v sledovanom akademickom roku sa najvyšší podiel na zamestnanosti preukázal vo vzorke absolventov FEM a FAPZ.

Tab. 2 a 3 charakterizujú priestorový aspekt zamestnanosti a nezamestnanosti absolventov SPU podľa krajov a jej jednotlivých fakúlt.

Tab.2: Participácia fakúlt SPU na zamestnanosti absolventov SPU podľa krajov

Kraj	Podiel na zamestnanosti (%)	Participácia fakúlt na zamestnanosti v krajoch (počet zamestnaných absolventov)						
		FAPZ	FBP	FEM	FEŠRR	FZKI	TF	SPU
Bratislavský	20,9	14	4	31	20	4	9	82
Trnavský	11,0	13	3	13	6	4	4	43
Trenčiansky	5,4	6	1	8	2	3	1	21
Nitriansky	38,4	30	5	41	18	8	49	151
Žilinský	2,6	4	1	1	1	3	0	10
Banskobystrický	6,9	8	0	12	6	0	1	27
Prešovský	4,8	13	1	3	2	0	0	19
Košický	3,1	7	0	2	2	1	0	12
Zahraníčie	6,9	7	4	2	6	6	3	28

Zdroj: anketa SPU 2012, vlastné spracovanie

Tab.3: Participácia fakúlt SPU na nezamestnanosti absolventov SPU podľa krajov

Kraj	Podiel na nezamestnanosti ¹⁰ (%)	Participácia fakúlt na nezamestnanosti v krajoch (počet nezamestnaných absolventov)						
		FAPZ	FBP	FEM	FEŠRR	FZKI	TF	SPU
Bratislavský	6,3	2	0	2	1	1	0	6
Trnavský	7,4	5	0	1	0	1	0	7
Trenčiansky	7,4	2	0	1	1	1	2	7
Nitriansky	35,8	10	3	7	7	4	3	34
Žilinský	7,4	2	2	0	1	2	0	7
Banskobystrický	12,6	2	1	4	3	2	0	12
Prešovský	6,3	3	0	1	1	1	0	6
Košický	10,5	7	0	0	1	2	0	10
Zahraníčie	6,3	3	1	1	1	0	0	6

Zdroj: anketa SPU 2012, vlastné spracovanie

¹⁰ Celkový počet nezamestnaných absolventov vo vzorke bol 95.

Údaje z ankety poukazujú na skutočnosť, že u absolventov SPU v Nitre sa prejavuje na jednej strane tendencia zotrvať po ukončení štúdia v lokalite či regióne, v ktorej vysoká škola pôsobí, na druhej strane hľadanie si práce najmä v blízkom bratislavskom regióne. Je to okrem iného podmienené aj štruktúrou záujemcov o štúdium a študentov. Z podobného dôvodu sa aj vyššia koncentrácia nezamestnaných absolventov SPU sústreďuje do nitrianskeho regiónu, na čo tiež poukázali údaje získané touto anketou. Všeobecne v regiónoch, kde sú situované vysoké školy nedokážu pracovné trhy v krátkej dobe absorbovať pracovnú silu, ktorú predstavuje pomerne veľký počet absolventov s podobnou kvalifikačnou výbavou.

V sledovanom akademickom roku bola do ankety zaradená aj otázka smerujúca na oblasť/odvetvie, v ktorej zamestnaní absolventi SPU v Nitre pôsobia.

Tab. 4: Uplatnenie absolventov SPU podľa OKEČ

Odvetvie podľa OKEČ	FAPZ	FBP	FEM	FEŠRR	FZKI	TF	SPU
poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	37	2	3	1	11	5	59
priemyselná výroba	13	4	17	6	2	35	77
dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	1	1	2	3	0	0	7
stavebníctvo	2	0	3	2	4	5	16
veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov	7	3	13	5	0	3	31
doprava a skladovanie	5	1	9	4	3	2	24
ubytovacie a stravovacie služby	6	1	4	5	0	1	17
finančné a poisťovacie služby	2	0	17	3	0	3	25
činnosti v oblasti nehnuteľností	5	0	11	3	2	0	21
verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie	6	2	8	10	1	6	33
vzdelávanie	2	1	5	2	0	3	13
zdravotníctvo a sociálna pomoc	8	1	3	2	2	0	16
ostatné činnosti	7	3	16	13	3	4	46
činnosti domácností ako zamestnávateľov	1	0	0	0	0	0	1
činnosť exteritoriálnych združení a organizácií	0	0	2	4	1	0	7

Zdroj: anketa SPU, vlastné spracovanie

Fakulta agrobiológie a potravinových zdrojov (FAPZ) pripravuje odborníkov v oblasti ochrany, tvorby a zhodnocovania potravinových zdrojov rastlinného a živočíšneho pôvodu. Svoje poznatky absolventi využívajú v riadení poľnohospodárskych systémov a podsystémov technologických procesov v rastlinnej i živočíšnej produkcii, kvality produkcie, v ochrane biodiverzity, životného prostredia, ako aj rozvoji biologickej bezpečnosti a vedeckej výživy ľudí. Z prieskumu vyplynulo, že viac ako tretina absolventov si našla zamestnanie v odbore poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov a to hlavne v oblastiach poľovníctva a poľnohospodárstva. V priemyselnej výrobe sa zamestnala približne desatina

absolventov. Ďalší absolventi našli uplatnenie v odvetviach zdravotníctva a sociálnej pomoci, veľkoobchodu a maloobchodu, ostatných činnostiach, v ubytovacích a stravovacích službách, vo verejnej správe, v doprave a skladovaní, ako aj v činnostiach v oblasti nehnuteľností.

Fakulta biotechnológie a potravinárstva (FBP) pripravuje kvalifikovaných odborníkov na zvládnutie najnovších poznatkov najmä v oblasti biologických a chemických vied. Väčšina respondentov sa označila za zamestnaných v odvetviach poľnohospodárstva, priemyselnej výroby, veľkoobchodu a maloobchodu, ale tiež v doprave a ubytovacích službách.

Respondovaní absolventi Fakulty ekonomiky a manažmentu (FEM) sa uplatnili približne rovnako v priemyselnej výrobe, vo finančných a poisťovacích službách v oblastiach poistenia a dôchodkového zabezpečenia a v tzv. ostatných činnostiach (v podnikateľských, odborových a politických organizáciách).

Najmladšou fakultou na SPU je Fakulta Európskych štúdií a Regionálneho rozvoja (FEŠRR). Poslaním fakulty je zabezpečiť kvalifikovaných odborníkov v oblastiach environmentálneho manažérstva, európskych štúdií, manažmentu rozvoja vidieka krajiny a vidieckeho turizmu a regionálneho rozvoja. Z respondovaných absolventov fakulty sa najviac zamestnalo v priemyselnej výrobe, veľkoobchode a maloobchode a v ubytovacích a stravovacích službách.

Absolventi fakulty Záhradníctva a krajinného inžinierstva (FZKI) sa zamestnali predovšetkým v poľnohospodárstve a lesníctve, v stavebníctve a v doprave a skladovaní.

Absolventi Technickej fakulty (TF) sú schopní uplatniť sa na trhu práce vo všetkých odvetviach hospodárstva na rôznych stupňoch ich riadenia. Približne polovica absolventov sa zamestnala v priemyselnej výrobe, hlavne vo výrobe motorových vozidiel, prívesov a návesov, výroba elektrických strojov a prístrojov, výroba výrobkov z gumy a plastov, koksu, rafinovaných ropných produktov a jadrových palív a vo výrobe kovových konštrukcií a kovových výrobkov. Ostatní absolventi našli svoje uplatnenie vo verejnej správe, v poľnohospodárstve a stavebníctve a jednotlivo v ostatných činnostiach, veľkoobchode a maloobchode, finančných a poisťovacích službách, vzdelávaní, doprave, ubytovacích a stravovacích službách.

4. Záverečné poznámky

- (i) Typickým znakom absolventskej nezamestnanosti všeobecne je jej výrazný cyklický charakter: počet evidencií absolventov škôl je najvyšší v mesiaci september (kedy bola distribuovaná anketa SPU); v ďalších mesiacoch ich počet postupne klesá až po mesiac apríl a máj nasledujúceho roka; v júni, v júli a v auguste dochádza opäť k vzostupu, a to až po spomínaný bod kulminácie v septembri. U absolventov vysokých škôl je kulminačný bod posunutý k mesiacu jún; počet nezamestnaných vysokoškolákov zostáva ešte pomerne vysoký aj v júli a v auguste, postupne ale pomerne prudko klesá.

- (ii) Je zrejmé, že podiel vysokých škôl na nezamestnanosti v regiónoch je viac alebo menej ohraničený do určitej vzdialenosti od ich sídla. Nezamestnanosť v jednotlivých regiónoch, a tým aj počet nezamestnaných absolventov a ich percentuálne podiely pritom pomerne výrazne ovplyvňuje aj ekonomická situácia v daných regiónoch a v spádových oblastiach jednotlivých vysokých škôl.
- (iii) Úspešnosť uplatnenia absolventov SPU závisí aj od skladby pracovných miest, ktoré sú na trhu práce k dispozícii. Ak je však absolventov vysokých škôl príliš veľa, majú častejšie problém zohnať vôbec nejakú prácu alebo musia zobrať prácu o ktorú vôbec nemajú záujem a nebola ani cieľom ich štúdia¹¹.
- (iv) Vysokoškolskí absolventi sú menej ohrození nezamestnanosťou, majú k dispozícii širšiu ponuku pracovných príležitostí, ich práca je obyčajne kvalifikovanejšia a zaujímavejšia a tiež lepšie platená. Táto skutočnosť sa síce vzťahuje na priemer celej tejto vzdelanostnej skupiny, od neho však existujú rôzne odchýlky závislé od uplatniteľnosti zvoleného študijného odboru, kvality vysokoškolského vzdelania a viacerých iných faktorov.
- (v) Zamestnateľnosť absolventov vysokých škôl je v každej krajine a regióne výrazne ovplyvnená predovšetkým celkovou situáciou ekonomiky a trhu.

Použitá literatúra a pramene

Zvalová, M. – Srnánková, Ľ. – Hrušovská, J. 2007: *Uplatnenie absolventov vysokých škôl v praxi. I. etapa: Zamestnateľnosť a zamestnanosť absolventov vysokých škôl*. Bratislava: ÚPIŠ.

Kol. 2010: *Analýza absolventov stredných a vysokých škôl s pôsobnosťou v okresoch Nitra a Zlaté Moravce*. Nitra: ÚPSVR.

MŠVVaŠ SR: *Nezamestnanosť absolventov vysokých škôl*. Dostupné na: <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=7638>;

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (štatistiky): <http://www.upsvar.sk/>

Vypracovala: Mgr. Ing. Danka Moravčíková, PhD.

¹¹ Problematika absolventskej nezamestnanosti je riešená i v diplomových prácach: *Uplatnenie absolventov ekonomických odborov vysokých škôl v praxi* (Bc. Ivana Líšková; školiteľka Mgr. Ing. D. Moravčíková, PhD.) a *Zamestnanosť a nezamestnanosť mládeže v EÚ: trendy a perspektívy* (Bc. Barbora Žáčiková; školiteľka Mgr. Ing. D. Moravčíková, PhD.).